

Mirjana Margetić

Kustosica i viša muzejska pedagoginja
Etnografski muzej Istre / Museo etnografico dell'Istria
Pazin
mirjana@emi.hr

PRVI KORACI U SVIJETU BAŠTINE

Sažetak

Pedagoški odjel Etnografskog muzeja Istre već dugi niz godina aktivno surađuje s odgojno-obrazovnim ustanovama u osmišljavanju i realizaciji muzejsko- edukativnih programa. Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu jedno od tri potpodručja u strukturi predškolskoga kurikuluma je cjelina „svijet oko mene (prirodno i šire društveno okružje, kulturna baština, održivi razvoj)“. Stoga je suradnja muzeja kao baštinske i dječjeg vrtića kao odgojne ustanove, imperativ u upoznavanju djece s kulturnom baštinom zavičaja. „Igramo se staro“ jedan je od programa upravo s tim ciljem.

Jedna od važnih uloga muzeja kao baštinskih ustanova je prenošenje znanja o artefaktima koje prezentiraju i čuvaju. Pri tome, uz ostale stručne djelatnike u muzeju, važnu ulogu imaju muzejski pedagozi/edukatori. U svom radu s različitim dobnim skupinama nastoje drugačijim pristupima i metodama kulturnu baštinu učiniti jednostavnom, pristupačnom i zanimljivom. Ovo je posebno važno kada je riječ o najmlađoj populaciji posjetitelja koji se prvi puta susreću s muzejima i drugim kulturnim ustanovama, jer upravo su prvi koraci ti koji nas moraju dovesti što dalje u otkrivanju svijete oko sebe, u našem slučaju u svijet baštine.

Izreku „Na mladima svijet ostaje“ često se može čuti u svakodnevnom govoru kada je riječ o ulaganjima u obrazovanje, razvoju tehnologije, ali i društva općenito. Ova narodna mudrost može biti i polazište kad se kod djece radi o otkrivanju i o učenju o svijetu koji ih okružuje. U vrtićkoj dobi ona upijaju kao spužvice, a muzeji mogu biti mjesta gdje će se njihova žeđ utažiti. Naravno, pri tome treba voditi računa o njihovim interesima i kognitivnim sposobnostima. Kroz igru i njima prilagođene metode djeca mogu vrlo rano percipirati baštinu koja je dio njihovog kulturnog identiteta. Upravo je ova činjenica jedno od polazišta kurikuluma dječjeg vrtića „Olga Ban“ iz Pazina s kojim Etnografski muzej Istre ima višegodišnju uspješnu suradnju.

O kurikulumu dječjeg vrtića „Olga Ban“

Kurikulum Vrtića predstavlja implementaciju Nacionalnoga kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje¹. Kurikulum vrtića u svakoj ustanovi oblikuje se s obzirom na specifičan kontekst tj. njezinu kulturu te kulturu i tradiciju okruženja u kojem se ustanova nalazi. Kvalitetu kurikuluma vrtića određuju kontekstualni uvjeti u njemu (kvaliteta prostorno-materijalnog i socijalnog okruženja te organizacijska kultura), koji se kontinuirano propituju i unapređuju. U izradi kurikuluma dječjeg vrtića „Olga Ban“ sudjelovali su svi odgojno-obrazovni djelatnici, a posebno skupina od 20-ak odgajatelja i stručnih suradnika. Kurikulum kao takav predstavlja osobnu iskaznicu vrtića i odraz je njihove vlastite odgojno-obrazovne filozofije.²

Osnovna polazišta kurikuluma dječjeg vrtića „Olga Ban“ Pazin su :

- *Zdrav život* - Dijete ima pravo odrastati u zdravom okruženju
- *Učenje činjenjem* - Dijete uči čineći i istražujući
- *Igra* - Dijete uči kroz igru
- *Stvaralaštvo* - Dijete je stvaralačko biće
- *Identitet* - Djetinjstvo je životno razdoblje koje ima svoje vrijednosti i kulturu. Dijete je dio obitelji, odgojne grupe i društva.³

Vrijednosti koje promiče *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* su: znanje, humanizam i tolerancija, odgovornost, autonomija, kreativnost i identitet. Uz identitet navedeno je da “Odgoj i obrazovanje pridonose izgradnji osobnog te kulturnog i nacionalnog identiteta djeteta. Doba globalizacije, koje obilježava miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija, zahtijeva odgoj i obrazovanje koje djetetu omogućuju da oblikuje identitet „građanina svijeta“, a pritom sačuva svoj nacionalni identitet i svoju kulturu te društvenu, moralnu, jezičnu i duhovnu baštinu.”⁴

Prilikom razrade i donošenja programa na početku pedagoške godine odgajatelji predlažu teme za rad svoje odgojne skupine. Prema Kurikulumu vrtića odgajatelji imaju slobodu kreiranja sadržaja za svoje odgojne skupine.

Vođene time, ali i misijom svog vrtića da surađuje s lokalnom zajednicom, prilikom razrade teme *Identitet*, odgajateljice Mirjana Gulja i Marija Ćus obratile su se Etnografskom muzeju Istre s upitom za suradnju u osmišljavanju i realizaciji programa na temu kulturne baštine.

¹ Ovaj dokument je nastao iz postojećih nacionalnih dokumenata: Programskog usmjerenja odgoja i obrazovanja predškolske djece (1991.), Konvencije o pravima djeteta (2001.), Nacionalnog okvirnog kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obveze i srednjoškolsko obrazovanje (2011.), Smjernica za strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske (2012.) i Priručnika za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (2012.)

² Kurikulum Dječjeg vrtića „Olga Ban“ Pazin za pedagošku 2014./2015. godinu.

³ Isto.

⁴ *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, str. 20

Igramo se staro

Sve skupine Dječjeg vrtića „Olga Ban“ su mješovite, što znači da zajedno borave djeca između tri i sedam godina starosti. Sadržaji i aktivnosti koji se provode prilagođeni su njihovom tjelesnom, intelektualnom, psihofizičkom, emocionalnom, moralnom i duhovnom razvoju. Pri razradi programa vodilo se računa o dva potpodručja iz strukture predškolskoga kurikulumu a to su: *ja i drugi* (obitelj, druga djeca, uža društvena zajednica, vrtić i lokalna zajednica) i *svijet oko mene* (prirodno i šire društveno okružje, kulturna baština, održivi razvoj). Nakon konzultacija s odgajateljicama dogovoreno je da tema projekta budu stare igre.

Voditeljica projekta, muzejska pedagoginja, ujedno je i kustosica muzeja (jedno od područja stručnog rada i istraživanja je dječja kultura). Poznavanje tematike tradicijskih dječjih igara znatno je olakšalo razradu programa, kao i izdvajanje elemenata prilagodljivih ciljanoj dobnoj skupini „Zujalica“ (4-6 godina).

Osnovi motiv interaktivnog projekta *Igramo se staro* bio je upoznavanje djece s kulturnom baštinom zavičaja kroz tradicijske igre i igračke, korelacija s kurikulumom, te promicanje vrijednosti identiteta. Budući da igra ispunjava većinu svakodnevice djece vrtićke dobi, ona su vrlo brzo savladala pojam starine i prošlosti.

Glavni ciljevi projekta bili su:

- suradnja muzeja i odgojno-obrazovne institucije (dječji vrtić) - upoznavanje djece s kulturnom baštinom Istre: tradicijske igre i igračke - interakcija djece i roditelja - stjecanje novih znanja i vještina kroz igru - kreativno izražavanje: izrada i izložba igrački

Zadani ciljevi ostvarivali su se postupno kroz četiri faze koje su se odvijale na relaciji Etnografski muzej Istre – Dječji vrtić:

- Upoznavanje s tradicijom
- Djeca istraživači
- Radionica/ igraonica
- Izložba dječjih radova i predstavljanje projekta

Upoznavanje s tradicijom

Na početku projekta *Igramo se staro* muzejska pedagoginja posjetila je djecu iz odgojne skupine „Zujalice“ da bi se upoznali. Kroz osobni kontakt djeca su voditeljicu programa doživjela kao *tetu iz muzeja* što je znatno olakšalo i pojednostavilo komunikaciju. U toj dobi djeci je bitno da znaju točne uloge odraslih u njihovoj svakodnevici. Kroz razgovor i primjere iz njihovog života i djetinjstva njihovih roditelja nastojalo im se približiti pojam starih i novih igara i igrački. Sljedeći korak bio je dolazak djece u Etnografski muzej Istre gdje su ih dočekale jako stare igračke. Samo za njih za ovu priliku iz muzejske čuvaonice izvađene su: lutke, *vozić/kolica*, medvjedići, drveni konjić, vitez na žici i još mnogo toga. Kao posebno iznenađenje bila je tu mini kuglana - igranje sa starim drvenim čunjevima i kuglama. Na primjeru ovih predmeta djeca su naučila kako svoje igračke vrijedi čuvati i paziti na njih. Jednog dana i one će biti stare, pa će ih drugi moći gledati i u njima uživati kako i oni u ovim muzejskim. Neposredan kontakt s originalnim muzejskim predmetima djeci je znatno olakšao i približio pojam starine i vremena.

Slika 1.
„Zujalice“ u posjetu
muzeju, foto. N.
Rusac

Djeca istraživači

Nakon što su se djeca upoznala s tradicijskim igrama i igračkama željeli smo vidjeti koliko o tome znaju njihovi ukućani. Svako dijete dobilo je mali upitnik kojim su u igru istraživanja uključili ukućane. Na četiri jednostavna pitanja oni su im davali odgovore u vidu crteža ili teksta. Zahvaljujući velikom odazivu roditelja dobiveno je mnogo zanimljivih crteža i odgovora. Interakcija djece i roditelja u potpunosti je uspjela, a nastavljena je i u daljnjim etapama projekta. Zaključak istraživanja: omiljena igra njihovih mama bila je skakanje lastika, *gumi-gumi*, ili školice, omiljena igračka lutka (Barbi) ili plišani medo, očevi su se najviše voljeli igrati autićima i loptom, a zajednička igra bila je graničar.

Slika 2.
Anketni listić s
odgovorom

Radionica/ igraonica

Sljedeća faza projekta bila je održavanje kreativnih radionica i igraonica inspiriranih rezultatima dobivenim u prethodnim aktivnostima.

Jedno od pitanja u anketnom listiću bilo je: Znete li što je *frndalica*? To je igračka zvrk. Ova mala drvena igračka poznata je od davnih vremena, a vrti se prstima ili uz pomoć štapića i špage. Obzirom na raznolikost odgovora i interesa koji je pobudio kod djece odlučeno je da će se na radionici izrađivati upravo ova igračka. Koristeći stare materijale svako dijete izradilo je zvrk, i to jednostavnom tehnikom rezanja krugova od kartona koje su zatim obojili flomasterima i probušili štapićem. Na kraju je održana igraonica sa zvrkom gdje su se djeca natjecala u tome čiji će se zvrk duže vrtjeti.

Igra školice

Prema rezultatima dobivenih anketiranjem roditelja jedna od omiljenih igara bila je igra *školice*. Skakanjem na jednoj nozi treba preći nacrtano polje i uzeti kamenčić s poda, a da se pri tome ne nagazi na liniju. Većini djece ova

Slika 3. Igraonica s
frndalicom u vrtiću,
foto M. Margetić

igra nije bila poznata, ali su ju svi uspješno savladali na igraonici održanoj u vrtiću. Na ovaj način djeca su se upoznala s dijelom nematerijalne kulture, baštine svojih roditelja.

Izložba dječjih radova i predstavljanje projekta

Projekt *Igramo se staro* finaliziran je u povodu 8. ožujka izložbom i igraonicom s roditeljima. Na taj način htjeli smo roditeljima zahvaliti na suradnji u projektu. Na izložbi su predstavljeni dječji radovi nastali na radionicama, ali i igračke iz djetinjstva njihovih roditelja koji su ih za ovu priliku posudili muzeju. Posebno je bila zanimljiva igraonica gdje su je udružile sve generacije koji su taj dan došli u muzej. Skakala se *školica*, preskakalo se *gumi gumi* i igralo mini kuglanu.

Korelacija muzeja i dječjeg vrtića u stvaranju zajedničkog programa na primjeru ove suradnje pokazala se jako uspješna. Postigli su se osnovni ciljevi zadani u Kurikulumu vrtića, djeca su uspješno savladala prve korake u svijetu baštine, muzej je prepoznat kao mjesto koje svojom građom nudi mogućnosti učenja i stjecanja novih iskustva na nove i drugačije načine. A da je zadovoljstvo učinjenim obostrano potvrđuje i nastavak suradnje na isti način s novim projektom *Nit, končić, konopac* koji je uvršten u Kurikulum vrtića za pedagošku godinu 2014./2015.

BIBLIOGRAFIJA

Kurikulum Dječjeg vrtića, „Olga Ban“ Pazin za pedagošku 2014./2015. godinu Pazin, rujan 2014. - siječanj 2015.

http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (14. 10. 2013.)

<http://public.mnzos.hr> (06. 02. 2014.)

First steps in heritage world

Pedagogical department of Ethnographic Museum of Istria is actively collaborating with educational institutions for years in purpose of devising and realizing museum educational program. According to a *National General Curriculum* one of three subsections in structure educational curriculum is chapter „*World around me (natural and wider social area, cultural heritage, sustainable development)*“. Therefore, collaboration between Museum as heritage institution and kindergarten as educational one is imperative in introduction of cultural homeland heritage to children. *Let's play old way* is one of our programs with this purpose.

Eduard Kletečki

Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb
eduard.kletecki@hpm.hr

Nataša Kletečki

OŠ Bogumila Tonija, Samobor
natasa.kletecki@gmail.com

OBRADA IZBORNE NASTAVNE TEME UPORABOM RAZLIČITIH NASTAVNIH METODA KROZ SURADNJU MUZEJA I ŠKOLE

Sažetak

U realizaciji izbornih nastavnih tema u nastavi prirode i biologije otvaraju se mogućnosti veće uporabe različitih nastavnih metoda kojima se učenici potiču na aktivno sudjelovanje u nastavnom procesu. No, ove teme pružaju mogućnosti i za suradnju škole i muzeja kroz uporabu prirodnina u nastavi, ali i upoznavanjem učenika s metodama interdisciplinarnih istraživanja u prirodoslovlju.

Istraživanje je provedeno u 6. razredu OŠ Bogumila Tonija Samobor u dvije etape, prvo kao pilot projekt u šk.g. 2014/2015. Uzorak je činilo 20 učenika u eksperimentalnoj, a 20 u kontrolnoj skupini. Drugi je dio proveden u šk.god. 2016/2017. Uzorak je činilo 20 učenika u eksperimentalnoj, a 40 u kontrolnoj skupini.

U eksperimentalnoj skupini izborna nastavna tema *"Život u špiljama i podzemnim vodama"* obrađivala se uporabom sljedećih metoda i oblika rada: skupni rad, pokus, oluja ideja, insert metoda i rad na tekstu. Uvodno predavanje održao je muzejski pedagog Hrvatskog prirodoslovnog muzeja iz Zagreba.

U kontrolnoj se skupini primjenjuje samo frontalni oblik rada, a nastavu izvodi predmetna učiteljica. Pismenom provjerom, na sljedećem nastavnom satu, zadacima objektivnog tipa provjerava se znanje učenika u eksperimentalnoj i kontrolnoj skupini. Usvojenost nastavnih sadržaja šk.god. 2016/2017. ispitana je sa neznatno modificiranim pitanjima nastojeći smanjiti prethodno utvrđene učeničke miskoncepcije. Istraživanje je pokazalo kako je usvojenost nastavnih sadržaja manja u provjeri vezanoj za sadržaje koje smo obrađivali nego prosječna ocjena iz prirode, no veća od prosječne ocjene iz pisanih provjera. Učenici pozitivno reagiraju na primjenu različitih nastavnih metoda i uključivanje muzejskog pedagoga u nastavni proces.